

Asia: VN/23782/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muutoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tasa-arvovaltuutetun tehtävänä on valvoa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, jäljempänä tasa-arvolain) noudattamista. Tasa-arvovaltuutettu edistää myös tasa-arvolain tarkoituksen toteuttamista ja antaa tietoja tasa-arvolainsäädännöstä. Tasa-arvovaltuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton lainvalvontaviranomainen, joka toimii oikeusministeriön hallinnonalalla.

Tasa-arvovaltuutettu on arvioinut hallituksen esitysluonnosta toimivaltansa mukaisesti sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

Esitysluonnoksen mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiin luvanvaraisuutta muutettaisiin sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi myös enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut alkoholijuomat.

Esitysluonnoksen vaikutusten arviointi -kohdissa on kuvattu muun muassa alkoholin kulutuksen aiheuttamia haittoja yksilöihin, lähiympäristöön ja yhteiskuntaan. Esityksessä todetaan, että vaikka alkoholin kulutuksen kasvun sosioekonomisten terveyserojen, mielenterveysongelmien, huono-osaisuuden ja syrjäytymisen kasautumista vahvistava vaikutus koskee miehiä ja naisia yhtä lailla, on ongelmista kärsivien miesten joukko suurempi. Masennuksen ja päihdeongelmien yhteen kietoutuminen ja työstä ja perhe-elämästä syrjäytymisen ja itsemurhien lisääntyminen kohdistuvat ennen muuta miehiin. Myös alkoholikuolleisuuden kasvun arvioidaan kohdistuvan enemmän miehiin. Naisilla alkoholin terveyttä heikentävät vaikutukset ovat puolestaan merkittäviä siksi, että haittojen riskit kasvavat naisilla alemmilla kulutustasoilla kuin miehillä. Lisäksi alkoholin kulutuksen kasvu lisää tyypillisesti naisiin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan riskiä. (HE-luonnos, s.14–15)

Esitysluonnoksessa kuvataan myös ehdotuksien vaikutuksia lapsiin ja nuoriin. Naisten alkoholinkäyttö saattaa vaarantaa syntyvien lasten terveyden. Suomessa arvioidaan olevan tällä hetkellä noin 65 000–70 000 lasta (6 % alaikäisistä), joiden toisella tai molemmilla vanhemmilla on päihdeongelma. Alkoholiluvanvaraisen vähittäismyyntin muutokset lisäävät alkoholin käyttöä ja käyttötilanteita kodeissa, mikä lisää lasten ja perheiden kokemia haittoja. Se myös lisää lastensuojelutoimien tarvetta ja kustannuksia. (HE-luonnos, s. 14)

Esitysluonnoksen mukaan valtaosa alkoholin riskikäyttäjistä ja huomattava osa alkoholiriippuvaisista on työelämässä. Alkoholinkäytön lisääntymisen arvioidaan lisäävän työkyvyttömyyden ja työttömäksi joutumisen riskiä sekä vaikeuttavan työurien pidentämistä. Lievimilläänkin työikäisen alkoholinkäytön lisääntyminen heijastuu työelämään työpanoksen ja tuotannon menetyksinä, tapaturmina ja sairauspoissaoloina. (HE-luonnos, s. 12)

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että alkoholin aiheuttamia haittoja voidaan ehkäistä päihdehoidon turvaamiseen ja terveyden edistämiseen liittyvillä toimilla. Esimerkkinä mainitaan muun muassa uusi kansallinen terveys- ja hyvinvointiohjelma, jonka toteuttamiseen esitysluonnoksen mukaan varataan 9 miljoonan euron määräraha hallituskauden ajaksi. Esitysluonnoksessa mainitaan lisäksi päihde- ja mielenterveyspalveluiden uudistuneen lainsäädännön toimeenpanon varmistaminen sekä hallituksen tavoite turvata erilaisia vaihtoehtoja päihdehoitomalleihin ja raskaana olevien päihteitä käyttävien naisten hoidon kehittäminen. (HE-luonnos, s. 13) Esitysluonnoksesta ei kuitenkaan käy ilmi, että esimerkiksi näiden viimeksi mainittujen toimien täytäntöönpanoon olisi varattu määrärahaa tms. Tämä herättääkin kysymyksen, miten näillä keinoilla ehkäistäisiin tosiallisesti alkoholilain muutoksien seurauksena syntyviä ongelmia ja haittoja.

Tasa-arvovaltuutettu on kiinnittänyt tässä lausunnossaan huomiota erityisesti hallituksen esitysluonnoksessa kuvattuihin negatiivisiin seurauksiin ja ongelmiin, jotka syntyvät alkoholin kulutuksen lisääntymisen seurauksena. Tasa-arvovaltuutettu pitää tärkeänä, että alkoholista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja ehkäistään tulevaisuudessakin tehokkaasti.

Hiltunen Rainer
Tasa-arvovaltuutetun toimisto

Janas Pirkko
Tasa-arvovaltuutetun toimisto

